

Nové unijní nařízení o bateriích přináší změny při uvádění na trh i nakládání s odpadními bateriemi

CÍLE NAŘÍZENÍ A DĚLENÁ ÚČINNOST

Problematika ochrany životního prostředí není izolovaná od ostatních částí právního řádu ani politik členských států EU, některých z nich se dotýká a u jiných jde o důležitý komplementární prostředek dosažení vnitropolitických cílů, jako je tomu např. u baterií. Zaprvé je tomu tak proto, že baterie jsou považovány za důležitou součást přechodu k bezemisní ekonomice, zadruhé proto, že surovin pro jejich výrobu je na světě omezené množství, a zatřetí proto, že dodavatelské řetězce těchto surovin od prvotního těžaře až ke konečnému uživateli jsou po světě rozprostřeny nerovnoměrně a jejich narušení, lhostejno z jakéhokoli důvodu, s sebou nese riziko nepříznivých dopadů do ekonomiky. I toto jsou důvody, které vedly EU k přijetí nového nařízení o bateriích a odpadních bateriích.¹

Nařízení si za cíle klade mj. pokrytí všech druhů baterií po celý jejich životní cyklus, podpořit oběhové hospodářství, zvýšení míry tříděného sběru (zpětného odběru) baterií, zvýšení jejich recyklační účinnosti a opětovného použití surovin nutných pro výrobu baterií. Nařízení ruší dosavadní směrnici o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech² a mění směrnici o odpadech.³

Platnost nařízení nastala 17. srpna 2023 a bude z velké části použitelná již od 18. února 2024. Zatímco pravidla týkající se výměny a vyjmutí zabudované přenosné baterie budou použitelná od 18. února 2027, pravidla týkající se postupu posuzování shody a povinností tzv. hospodářských subjektů budou použitelná od 18. srpna 2024, a pravidla týkající se nakládání s odpadními bateriemi budou použitelná od 18. srpna 2025.

Došlo ke změnám v legislativně rozlišovaných kategoriích baterií, kdy každou baterii je nutné zařadit buď mezi (i) přenosné baterie⁴, (ii) průmyslové baterie, (iii) startovací baterie⁵, (iv) baterie lehkých dopravních prostředků⁶, nebo (v) baterie elektrických vozidel. Je-li možno baterie uvedené na trh zařadit do více než jedné kategorie,

má se pro účely kapitoly II nařízení za to, že náleží do kategorie, na kterou se vztahují nejpřísnější požadavky.⁷

VYJÍMATELNOST A VYMĚNITELNOST BATERIÍ

Jako menší revoluci je možné vnímat zakotvení požadavku na vyjimatelnost a vyměnitelnost zabudovaných přenosných baterií ze strany konečných uživatelů.⁸ Týká se přenosných baterií, které jsou zabudovány nebo přidány do jiných výrobků nebo které jsou k zabudování nebo přidání do jiných výrobků specificky určeny.⁹ V dosavadní směrnici o bateriích byly tyto požadavky také formulovány, nicméně obsahovaly množství obecně formulovaných výjimek, které bylo možné s odkazem na bezpečnost daného elektrického nebo elektronického zařízení využít (např. u mobilních telefonů, které neposkytovaly žádnou ochranu proti vodě nebo prachu). Nově jsou výjimky z této povinnosti pouze dvě, první pro zařízení určená k primárnímu provozu v prostředí s vodou a která jsou omyvatelná nebo vyplachovatelná, a druhá pro profesionální zdravotnické prostředky. Nicméně nařízení též zakotvuje oprávnění pro komisi určit další výjimky aktem vydaným v přenesené pravomoci, nelze proto vyloučit snahu výrobců některých baterií, respektive elektrozařízení se zabudovanými přenosnými bateriemi, rozšířit okruh výjimek, přestože např. dříve byla vyjimatelná a vyměnitelná baterie mobilních telefonů standardem, který riziko pro lidské zdraví nebo život neznamenal.

Jakmile si konečný uživatel vyjme baterii ze svého zařízení, stává se baterie samostatnou věcí, respektive přestává být zabudovanou přenosnou baterií a stává se „pouze“ přenosnou baterií, a jelikož má konečný uživatel záměr se baterie zbavit, stává se odpadem ve smyslu směrnice o odpadech¹⁰, a jedná se tak o odpadní baterii¹¹. Podle článku 64 nařízení je konečný uživatel povinen takovou odpadní baterii odevzdat v určených sběrných místech.

Požadavek na vyjimatelnost a vyměnitelnost se týká též baterií lehkých dopravních prostředků, ovšem toho musí být schopen nezávislý odborník, nikoli konečný uživatel.¹²

POLITIKA NÁLEŽITÉ PÉČE: VELKÁ NOVINKA PRO VELKÉ SPOLEČNOSTI

Naprostou novinkou je tzv. politika náležité péče¹³, která se navíc uplatní v první fázi použitelnosti nařízení, tedy již od 18. února 2024 (!) a bude se týkat všech hospodářských subjektů¹⁴ s konsolidovaným čistým obrátem nad 40 mil.€ (zhruba 960 mil. Kč).

Podle standardů a zásad Organizace spojených národů, Mezinárodní organizace práce a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj je náležitá péče průběžný, proaktivní a reaktivní proces, jehož prostřednictvím mohou společnosti zajistit, že dodržují lidská práva, chrání životní prostředí a nepříspívají ke konfliktům.¹⁵

Nařízení ukládá vybraným hospodářským subjektům především přijmout firemní politiku náležité péče ve vztahu k vybraným surovinám (kobalt, přírodní grafit, lithium, nikl), pověřit vrcholné vedení dohledem nad politikou náležité péče¹⁶, zavést systém kontroly a transparentnosti v dodavatelském řetězci, promítnout politiku náležité péče do smluvních vztahů s dodavateli, zpracovat dokumentaci obsahující mj. zemi původu suroviny a tržní transakce od samotné těžby suroviny až po bezprostředního dodavatele, a určit a posoudit nepříznivé dopady vybraných rizik. Těmito riziky jsou např. ohrožování nebo poškozování životního prostředí, dětská nebo nucená práce, přičemž politika náležité péče má posílit strategickou autonomii členských států EU a zvýšit jejich odolnost v rámci příprav na možná narušení dodávek v důsledku zdravotních nebo jiných krizí.¹⁷

Na výrobce tedy bude ze strany unie a členských států vyvíjen tlak na důslednou kontrolu, zda kterýkoli z článků jejich dodavatelského řetězce nevyužívá dětskou nebo nucenou práci, nepoškozují životní prostředí nebo nepředstavuje jiné riziko podle nařízení. V případě zjištění vybraných rizik je hospodářský subjekt povinen vyvíjet tlak na své dodavatele, kteří mohou tato rizika eliminovat nebo zmírnit, a nebude-li tento tlak účinný, musí zvážit pozastavení nebo ukončení spolupráce s takovým dodavatelem. Neplnění těchto povinností může mít pro hospodářské subjekty fatální následky, jelikož nesplní-li hospodářský subjekt výzvu členského státu k dodržování politiky náležité péče a povinností podle dodávání baterií příslušného hospodářského subjektu na trh, v případě závažného

porušení povinností zajistí jejich stažení z trhu nebo z oběhu.

Dokumentace související s politikou náležitě péče bude ověřována tzv. oznámeným subjektem, který hospodářskému subjektu vydá rozhodnutí o schválení a zprávu o auditu. Výhoda tohoto postupu podle našeho názoru spočívá v tom, že bude-li kdokoli tvrdit rozpor politiky náležitě péče s nařízením, může se hospodářský subjekt bránit argumentací, že mu byla politika schválena oznámeným subjektem, a je tedy v dobré víře ohledně jejího souladu s nařízením. V řízení vedeném pro porušení povinností podle nařízení se tak bude možné bránit tím, že povinný subjekt jedná v souladu s politikou, kterou mu schválil orgán členského státu. Totožnou argumentací samozřejmě nebude možné použít v případech, kdy hospodářský subjekt svou politiku nedodrží.

ZPĚTNÝ ODBĚR A VYUŽITÍ ODPADNÍCH BATERIÍ

Samostatnou kapitolu (v nařízení) představují odpadní baterie. Aby bylo dosaženo cílů nařízení a unijní politiky v oblasti životního prostředí, cirkulární a bezemisní ekonomiky, je nutné baterie při skončení jejich životnosti zpětně odebrat, účinně zrecyklovat a maximálně materiálově využít. Za tím účelem jsou výrobcům baterií uloženy povinnosti, které principiálně známe již dnes, tedy povinnost registrace, zavedení a provozování systému tříděného sběru, resp. zpětného odběru, předání zpětně odebraných baterií ke kvalifikovanému zpracování a přípravě k opětovnému využití, a informování o předcházení vzniku odpadních baterií a nakládání s nimi. Výrobci budou moci své povinnosti plnit jak individuálně, tak prostřednictvím organizací odpovědnosti výrobců (v tuzemské terminologii „kolektivních systémů“).¹⁸

Míry zpětného odběru nejsou stanoveny pro startovací baterie, průmyslové baterie a baterie elektrických vozidel, jelikož mají spíše pozitivní ekonomickou hodnotu a k jejich zpětnému odběru tak motivuje sám trh s (odpadními) bateriemi. U přenosných baterií je míra zpětného odběru 45 % do konce roku 2023, 63 % do konce roku 2027 a 73 % do konce roku 2030. U baterií lehkých dopravních prostředků je stanovena míra zpětného odběru 51 % do konce roku 2028 a 61 % do konce roku 2031.¹⁹

Systémy zpětného odběru odpadních přenosných baterií a baterií lehkých dopravních prostředků mají shodně stanovenou povinnost spolupracovat alespoň s distributory baterií, zařízeními pro zpracování vozidel s ukončenou životností, orgány veřejné správy, dobrovolnými sběrnými místy nebo zařízeními pro zpracování odpadních elektrických a elektronických zařízení. Systém zpětného odběru **startovacích a průmyslových baterií a baterií elektrických vozidel** musí zahrnovat spolupráci alespoň s distributory těchto baterií, subjekty provádějícími jejich repasi nebo nové využití, zařízeními pro zpracování odpadních elektrických a elektronických zařízení a vozidel s ukončenou životností nebo orgány veřejné správy. Nařízení stanoví požadavky na hustotu sítí míst zpětného

odběru těchto systémů tak, že síť musí zejména pokrývat celé území členského státu s přihlédnutím k počtu obyvatel, předpokládanému objemu odpadních baterií a nesmí se omezovat pouze na oblasti, kde je sběr a nakládání s odpadními bateriemi ziskové (tzv. *cherry picking*).²⁰

Způsob plnění rozšířené odpovědnosti výrobce bude podléhat schválení ze strany členského státu, tedy podobně jako nyní v případě schvalování projektu zajišťování kolektivního plnění.²¹ Bude tedy možné, stejně jako v případě politiky náležitě péče (viz výše), argumentovat ve prospěch výrobce, resp. organizace odpovědnosti výrobců, že např. hustota míst zpětného odběru je v souladu s nařízením, byla-li v konkrétním případě aprobována schválením ze strany členského státu.

Zpracovatelé odpadních elektrických a elektronických zařízení a vozidel s ukončenou životností budou mít povinnost vyjmout odpadní baterie z těchto zařízení a předat je výrobcům, resp. organizacím odpovědnosti výrobců, k jejich zpracování.²²

Výše jsme uvedli některé povinnosti týkající se (odpadních) baterií, které se buď nové zavádí, nebo od dosavadní právní úpravy doznávají změn, na některé (např. označování baterií štítkem a později QR kódem) se z důvodu omezeného prostoru zaměříme příště. Každopádně je nutné věnovat nařízení zvýšenou pozornost a dobře se na jeho aplikaci připravit. ■

JUDr. JAN BENKO, ADVOKÁT

Advokátní kancelář KF Legal

Poznámky:

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1542 ze dne 12. července 2023 o bateriích a odpadních bateriích, o změně směrnice 2008/98/ES a nařízení (EU) 2019/1020 a o zrušení směrnice 2006/66/ES („Nařízení“).

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/66/

/ES ze dne 6. září 2006 o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a o zrušení směrnice 91/157/EHS.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic.

⁴ Hermeticky uzavřené baterie s hmotností do 5 kg, které nespádají do žádné z jiných kategorií.

⁵ Baterie ve vozidlech určené k jejich nastartování, osvětlení, zapalování nebo jiným doplňkovým účelům.

⁶ Typicky elektrokoloběžek nebo elektrokol, pokud má baterie maximálně 25 kg.

⁷ Článek 1 pododstavec 3 nařízení.

⁸ Článek 11 nařízení.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Samozřejmě též podle zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Článek 3 odstavec 1 bod 50 nařízení.

¹² Článek 11 odstavec 5 nařízení.

¹³ Článek 3 odstavec 1 bod 42 a články 47 až 53 nařízení.

¹⁴ Zejména výrobci baterií, zplnomocnění zástupci a jiné osoby, které mají povinnosti např. v souvislosti s výrobou baterií nebo jejich uváděním na trh (článek 3 odstavec 1 bod 22 nařízení).

¹⁵ Bod 84. odůvodnění a příloha X body 3 a 4 nařízení.

¹⁶ Podle našeho názoru bude možné porušení povinností vrcholného vedení považovat též za porušení standardu péče řádného hospodáře podle českých právních předpisů.

¹⁷ Bod 29. odůvodnění nařízení. např. pandemie nebo mezinárodně politická krize, kdy je možné strategické suroviny používat jako nástroj vynucování vlivu v zahraničí nebo (ekonomického) oslabení jiného státu.

¹⁸ Článek 57 nařízení.

¹⁹ Článek 59 a 60 nařízení.

²⁰ Tamtéž.

²¹ § 36 odst. 3 písm. i) zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, ve znění pozdějších předpisů.

²² Článek 65 a 70 nařízení.

Wincorp

S.R.O.

WINCORP s. r. o.
Jugoslávských partyzánů 26
P. O. Box 148
160 41 Praha 6

Tel.: +420 257 325 450, mobil: +420 723 450 247, e-mail: wincorp@wincorp.cz, www.wincorp.cz

TECHNOLOGIE NA ODPADY

- optické separátory na třídění plastů podle druhu a barvy (vč. černé), fólií, papíru a TAP
- separátory neželezných kovů, lehkých a těžkých kovů (pomocí RTG, laseru, indukce a kamery)
- příjmové stoly a rozdrůžovače balíků
- drtiče na zpracování plastů, papíru, dřeva, Fe šrotu a Al šrotu
- magnetické separátory
- vzduchové separátory
- vibrační a bubnová síta
- granulátory

